

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 2 maj 1922 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av bergsskolorna i Filipstad och Falun.

(2:a avd.)

I den till riksdagen den 7 januari 1922 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 221) föreslagit riksdagen

att, i avbidan på proposition angående omorganisation av bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte med dem förenade yrkesskolor, beräkna på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 *dels* såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid skolorna ett förslagsanslag, högst, 16,000 kronor, *dels ock* för anskaffning av laboratorieutrustning och annan undervisningsmateriell ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i den samma dag till riksdagen avlåtna propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1922 föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående omorganisation av bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte med dem förenade yrkesskolor, beräkna för ändamålet på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 14,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 14 mars 1922 dagtecknad, till riksdagen avlåten proposition, nr 225, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över eklelesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1. för uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet närmare angivits, jämte med dem förenade yrkesskolor under åttonde huvudtiteln anvisa

dels såsom bidrag för beredande av löneförbättring med sammanlagt 14,200 kronor åt lärarna vid nämnda skolor på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 8,520 kronor,

dels såsom ytterligare bidrag till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid skolorna under höstterminen 1922 på tilläggsstat för samma år ett förslagsanslag, högst, 1,820 kronor,

dels såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid skolorna under vårterminen 1923 på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 19,800 kronor,

dels för anskaffning av laboratorieutrustning och annan undervisningsmateriell till bergsskolan i Falun på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 40,000 kronor att utgå enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t kan finna gott meddela,

dels ock såsom bidrag för beredande av ett personligt arvodes-tillägg å 1,845 kronor åt ingenjören M. Wiberg, därest han under läsåret 1922—1923 kvarstår såsom extra lärare vid skolan med undervisningsskyldighet av enahanda omfattning som under nästföregående läsår ej mindre på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 492 kronor, än även på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 615 kronor, båda anslagen att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela;

allt under villkor *dels* att kommun eller enskilda, på sätt som av Kungl. Maj:t prövas kunna godkännas, åtaga sig att tillhandahålla för skolorna erforderliga undervisningslokaler med inredning och möblering ävensom bostäder åt rektorerna eller ersättning härför, *dels ock* att järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel,

2. medgiva, att, efter det beslut om bergsskolornas omorganisation trätt i tillämpning,

a) de bestämmelser, som för de tekniska fackskolornas lärare gälla i fråga om tjänstgöringsskyldighet och tjänstårsberäkning för åtnjutande av ålderstillägg, må i tillämpliga delar gälla även för

bergsskolornas lärare med rätt för dessa att därvid tillgodoräkna sig den tid, de därförut må hava tjänstgjort vid bergsskolorna, ävensom att gällande bestämmelser i fråga om ålderstillägg åt vaktmästare vid tekniska fackskolor må likaledes i tillämpliga delar gälla för vaktmästare vid bergsskolorna,

b) ordinarie rektorer och lärare vid bergsskolorna och deras efterlevande må beredas rätt till pension genom anslutning till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. på i huvudsak samma villkor, som äro stadgade för befattningshavare hos hushållnings-sällskap m. fl., dock att för rätt till hel pension skall erfordras 30 tjänstår, samt att Kungl. Maj:t må utfärda de närmare bestämmelser, som i detta hänseende befinnas erforderliga.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Den utveckling av bergsskolorna, som det föreliggande förslaget åsyftar, innebär till sina huvuddrag, dels att den nu till 16 månader uppgående undervisningstiden skulle utsträckas till två år, dels att undervisningen i olika ämnen skulle kompletteras och fördjupas, varvid särskilt mera tid skulle ägnas åt laborationsövningar, dels ock att inträdesfordringarna skulle i vissa avseenden ökas. De med bergsskolorna nu förenade yrkesskolorna, vilka äro avsedda att sedermera avskiljas från de förra, skulle tills vidare under det första omorganisationsåret bibehållas förenade med bergsskolorna.

Enligt förslaget skulle vidare i Filipstad anordnas endast en linje, nämligen för metallurgi, avsedd för högst 15 elever, under det att Faluskolan skulle omfatta en metallurgisk linje och en gruvlinje för tillhoppa högst 20 lärjungar. Efter omorganisationens fullständiga genomförande skulle vid skolan i Filipstad finnas anställda, utom rektor, två ordinarie lärare samt i Falun, utom rektor, tre ordinarie lärare.

Beträffande ledningen av skolorna skulle densamma liksom hittills utövas av järnkontoret, som fortfarande borde stå såsom skolornas ekonomiska målsman. Ett visst överinseende över skolorna skulle dock tillkomma skolöverstyrelsen.

I likhet med vad fallet är beträffande de tekniska fackskolorna, skulle undervisningslokaler m. m. tillhandahållas av vederbörande kommuner eller enskilda. Vad särskilt angår ansvaret för kostna-

derna för skolornas uppehållande, i den mån dessa kostnader icke täckas av statsbidraget, skulle detta falla på järnkontoret. Ett sådant åtagande har ock av Kungl. Maj:t upptagits såsom villkor för omorganisationens genomförande. I detta avseende framhåller departementschefen, att det enligt hans mening icke härmed finge anses uteslutet, att, därest till äventyrs sedermera kostnaderna för skolorna skulle på grund av säregna, tillfälliga omständigheter visa sig omöjliga kunna hållas inom den beräknade ramen, efter av järnkontoret gjord framställning och efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall ytterligare anslag kunde komma att av statsmedel beviljas såsom bidrag till bestridande av dylika extra kostnader. Dock förutsätter departementschefen, att sådana extra tillskott endast undantagsvis skulle bliva behöfliga.

Sammanlagda årskostnaderna för båda skolorna skulle, fränsett ålderstillägg och eventuellt dyrtidstillägg, utgöra 75,350 kronor. I denna beräknade kostnad skulle alltfort, liksom hittills, staten bidraga med $\frac{3}{5}$ och järnkontoret med $\frac{2}{5}$. På staten skulle alltså komma ett årsbelopp av 45,210 kronor fränsett statens andel i ålderstillägg och dyrtidstillägg.

På sätt av statsrådsprotokollet framgår, har under utredningen av ärendet dryftats uppkommen fråga om att vid omorganisationens genomförande sammanslå de båda skolorna till en enda med förläggning antingen i Falun eller Filipstad. I anslutning till uttalanden, som under utredningens gång i denna punkt framkommit, har utskottet hyst en viss tvekan angående lämpligheten att upprätthålla två läroanstalter av det slag, varom nu är fråga. På grund emellertid av de förhållanden, som i detta fall föreligga, och med hänsyn till de beaktansvärda synpunkter, som av myndigheterna andragits till förmån för de båda skolornas bibehållande, har utskottet ej funnit sig böra tillstyrka en anordning, som i ett eller annat avseende skulle innebära en sammanslagning av skolorna. Då utskottet sålunda tillstyrker skolornas bibehållande såsom självständiga utbildningsanstalter, vill utskottet dock framhålla, att ett dylikt förord ej må i sig anses innebära ett hinder för att, därest omständigheterna sådant påfordra, en lämpligare anordning av hithörande undervisning kan till övervägande upptagas och i händelse av påvisbara fördelar eventuellt genomföras.

Utskottets
yttrande.

Utskottet, som vidare tagit det föreliggande omorganisationsförslaget under noggrann omprövning, har vid detsamma granskning ej funnit anledning till erinran i annat hänseende än att utskottet i anledning av departementschefens ovanberörda uttalande angående statsbidrag till bestridande av till. äventyrs på grund av säregna, tillfälliga omständigheter uppkommande extra kostnader velat betona, att utskottet icke ansett sig kunna genom något förhandsuttalande binda sig beträffande anspråk av detta slag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

1. för uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1922 närmare angivits, jämte med dem förenade yrkesskolor under åttonde huvudtiteln anvisa

a) såsom bidrag för beredande av löneförbättring med sammanlagt 14,200 kronor åt lärarna vid nämnda skolor på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 8,520 kronor,

b) såsom ytterligare bidrag till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid skolorna under höstterminen 1922 på tilläggsstat för samma år ett förslagsanslag, högst, 1,820 kronor,

c) såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid skolorna under vårterminen 1923 på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 19,800 kronor,

d) för anskaffning af laboratorieutrustning och annan undervisningsmateriell till bergsskolan i Falun på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag av 40,000 kronor att utgå enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela,

e) såsom bidrag för beredande av ett personligt arvodestillägg å 1,845 kronor åt ingenjören M. Wiberg, därest han under läsåret 1922—

1923 kvarstår såsom extra lärare vid skolan med undervisningsskyldighet av enahanda omfattning som under nästföregående läsår, ej mindre på tilläggsstat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 492 kronor, än även på extra stat för tiden 1 januari —30 juni 1923 ett förslagsanslag, högst, 615 kronor, båda anslagen att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela;

allt under villkor *dels* att kommun eller enskilda, på sätt som av Kungl. Maj:t prövas kunna godkännas, åtaga sig att tillhandahålla för skolorna erforderliga undervisningslokaler med inredning och möblering ävensom bostäder åt rektorerna eller ersättning härför, *dels ock* att järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen i statsrådsprotokollet angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel,

2. medgiva, att, efter det beslut om bergsskolornas omorganisation trätt i tillämpning,

a) de bestämmelser, som för de tekniska fackskolornas lärare gälla i fråga om tjänstgöringskyldighet och tjänstårsberäkning för åtnjutande av ålderstillägg, må i tillämpliga delar gälla även för bergsskolornas lärare med rätt för dessa att därvid tillgodoräkna sig den tid, de därförut må hava tjänstgjort vid bergsskolorna, ävensom att gällande bestämmelser i fråga om ålderstillägg åt vaktmästare vid tekniska fackskolor må likaledes i tillämpliga delar gälla för vaktmästare vid bergsskolorna,

b) ordinarie rektorer och lärare vid bergsskolorna och deras efterlevande må beredas rätt till pension genom anslutning till statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. på i huvudsak samma villkor, som äro stadgade för befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl., dock att för rätt till hel pension skall erfordras 30

tjänstår, samt att Kungl. Maj:t må utfärda de närmare bestämmelser, som i detta hänseende befinnas erforderliga.

Stockholm den 2 maj 1922.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 55.
